

Марија Шљукић
Универзитет у Београду
Филолошки факултет

821.163.41.09-32 Глишић М.
<https://doi.org/10.18485/climb.2017.5.2.ch24>

ФЕНОМЕНОЛОШКИ ПРИСТУП ПРИПОВЕТКИ МИЛОВАНА ГЛИШИЋА *ПРВА БРАЗДА*

Садржај

Рад представља феноменолошки приступ приповетке Милована Глишића *Прва бразда*. Приликом обраде наставне јединице, приповетке *Прва бразда* на часу поред феноменолошке методе (стручна), биће примењене анализа и синтеза (логичке методе), као и дијалогска и текстовна (обавештајне методе). Наставној јединици се приступа стваралачким комбиновањем метода на оригиналан и функционалан начин. Циљ овог рада је да се ученици упознају са најважнијим одликама реалистичке приповетке, као и да је сагледају у свим њеним битним појединостима и аспектима. При обради приповетке *Прва бразда* ради прегледности анализе полази се од Ингареденове поделе на слојеве: слој звучања, слој значења, слој приказаних предмета и слој схематизованих аспеката, да би на крају слојеве повезали у јединствену целину. Феноменолошком анализом приповетке утврђује се да је приповетка као уметнички предмет по својој суштини вишеслојна творевина, која поседује естетски узвишене вредности.

Кључне речи: феноменолошка метода, анализа и синтеза, дијалогска и текстовна метода, Милован Глишић, приповетка, *Прва бразда*

Приликом обраде наставне јединице, приповетке *Прва бразда* на часу поред феноменолошке методе, биће примењене анализа и синтеза, као и дијалогска и текстовна метода. Наставној јединици се приступа стваралачким комбиновањем метода на оригиналан и функционалан начин.

Ученицима се представљају и приближавају најважније одлике реалистичке приповетке. Теме за своје стваралаштво реалисти проналазе у стварности која их окружује, у свакодневном животу људи. Посебно се наглашава сеоска средина и људи који у њој живе, обављајући уобичајене

послове, повезане са узгојем житарица и других усева, али и бригом о домаћим животињама. Писац издваја свој изразито благонаклон став приликом описивања сеоског живота и обичаја. Ликови су обични људи, чији се свакодневни живот сагледава, као и природност у понашању и изражавању. Главни лик је типични представник слоја, који представља, приказује се свестрано, мотивација се заснива на логичној каузалности. Реалистична приповетка показује условљеност ликова друштвеном, социјалном и природном средином у којој живе. Карактерне особине ликова у реалистичним приповеткама приказане су кроз однос главног и осталих ликова у приповеци, као и кроз њихове поступке, често обележени коментаром писца о њиховим карактерима и психолошким особинама. Фабула је чврста, има хронолошки ток и у континуитету приказује животну причу лика. Њена карактеристика је заступљеност више различитих токова основне приче, развијене епизоде, које представљају дигресију од основне фабуларне линије. Приповедање је објективно и аутентично, без изражавања јаких емоција. Дијалог заузима изразито место у уметничкој имагинацији и представља доминантну форму самоисказивања и индиректне карактеризације ликова, јер је концизан и гномичан. Писац у дијалозима употребљава дијалекатску и провинцијалну лексику, чија је функција језичка карактеризација ликова. Опис заузима многозначно место у структури реалистичке приповетке, јер се дескрипцијом ентеријера и екстеријера, као и портрета и карактера ликова постиже продирање у саму срж приповетке. Важно је напоменути значај метафоричке карактеризације лика, која се постиже тако што се на посредан начин, описом амбијента, долази до карактерних особина лика.

Милован Глишић је најзначајнији представник и оснивач сеоске реалистичке приповетке, у којој је доминантна тема опис сеоског живота Србије тога доба. Он је на себи својствен начин реалистично приказао сеоску проблематику и оригинално оживео слике атмосфере и духа народа, пејзажа, као и сеоске породице, у којој је на аутентичан начин забележио постојање сеоских задруга, у којима се огледао живот породице, али и односи међу члановима задруге.

Приповетка *Прва бразда* је сеоска реалистичка приповетка, у којој су обједињене разнолике теме и мотиви сеоског живота, породични односи пуни топлине и међусобног помагања при извршавању најтежих сеоских послова. Ова приповетка осликава стање у Србији након Другог српско-турског рата, у коме су настрадали многобројни домаћини сеоских породица, а њихову улогу и функцију су у појединим

случајевима (Миона) преузимале њихове удовице, како би сачувале породично огњиште, док су се неке са нејаким децом вратиле код родбине или се пак преудавале.

Феноменолошки приступ је метода посматрања, истраживања, изучавања или критике књижевног дела помоћу чијих анализа и поступака долазимо до сазнања уметничког дела. Он представља веома систематичан приступ књижевном делу.

Естетски предмет који настаје као конкретизација књижевног дела има своју суштинску структуру саграђену од више хетерогених слојева. Сваки од слојева поседује различите особине, али они баш због те своје специфичности сачињавају јединство и чине конструкцију естетског предмета, који настаје као конкретизација књижевног дела. При обради приповетке Милована Глишића *Прва бразда* применићемо феноменолошки приступ, а ради прегледности анализе поћи ћемо од Ингарденове поделе на слојеве: слој звучања, слој значења, слој приказаних предмета и слој схематизованих аспеката.

Први слој је слој звучања. Приповетка *Прва бразда* је као и сваки књижевни текст саздана од речи, реченица и реченичних повезаности. У свакој речи и реченици разликујемо одређени гласовни материјал, који има одређени смисао. Гласовни материјал подлеже феноменолошкој анализи звучања, на тај начин што у анализи обраћамо пажњу на модулацију, лепоту речи, пуноћу њихових слогова, као и на наглашавање и темпо њиховог изношења.

Приликом читања ове приповетке ученици могу осетити нијансирање појединих гласова, који сачињавају речи и њихово дејство, док се формирају гласовне фигуре. Наставик упућује ученике да обрате пажњу на звучне нијансе речи „забавих“ уместо закасних; „такши“ уместо слабији; „зајми“ уместо позајми, „увелике“ уместо увелико; „вајдица“ уместо корист, које могу уочити у самом тексту приповетке.

Наставник даје ученицима истраживачке задатке, чијом применом у форми дијалога и употребљавајући текстовну методу издвајају одређене речи и синтагме из текста приповетке. *Пронађите турцизме и објасните њихово значење у овој приповеци. Запазите фразеологизам и размислите о његовој функцији у тексту. Уочите речи и изразе који припадају сеоској терминологији и објасните њихово значење. Издвојте пословицке изразе и мале фолклорне форме које се појављују у тексту приповетке. Које епитете писац употребљава у овој приповетки? Опишите која је улога речца и узвика и издвојте примере из текста.*

Ученици су давали очекиване одговоре, а око појединих недоумица и непознатих речи, које су се појавиле, консултовали су се са наставником на самом часу.

У приповеци можемо уочити употребу турцизама: *рахат* – задовољство, уживање, безбрижност; *чаршија* – трговачки део града, широка улица или трг с дућанима; као и варваризама и локализама. Глишић у приповеци често користи и архаизме: *дајанити се* – подносити тешкоће; *редуша* – жена која у задружној кући кува и пере судове.

Са именицом *очи* забележен је фразеологизам *погледати у очи*: „Миони се све чинило – доћи ће Сибин, па како ће му *погледати у очи* кад затече своју кућу растурену и пуну!...“ (215) Јован Кашић објашњава: „Сваким од наведених израза експресивно је исказано присуство неке врло изразите психофизиолошке особине у агенсу: стида због, евентуално, неиспуњеног поверења“ (1997: 221)

У *Првој бразди* можемо запазити речи и изразе, који припадају сеоској терминологији: *рало* – справа за орање; *сноп* пшенице; *ужњети* пшеницу; *покосити*, *попластити* сено; *попас* – јутарња паша за време росе; *лаз* – крчевина, чистина, њивица у камењару; *дан орања*; *потакша земља* – земља слабијег квалитета; *јарица* – пшеница која се посеје упролеће; *крстине јарице*; *образдити*; *овратити* – вратити плуг пошто се узоре једна бразда; *работник*; *заструг* – дрвени суд с поклопцем у коме се носи храна (сир, кајмак, со, паприка); *межганик* – папула од пасуља, скуван и изгњечен пасуљ помешан с луком; *уоставити*; *дѐла*; *забавити се* – задржати се; *заустити*; *изглавничати се* – уродити коровом; *главница*, *љуљ* – коров у жити; *шта ваља уморну човеку*; *ето ти му мајке*; *ударио пламен*; *узе грлити* и *љубити* Огњана.

У приповеци Глишић своје приповедање о људима и историјским приликама, обликује кроз концизне и кратке пословичке изразе: *Покојни Сибин Џамић погинуо је у другоме рату, иза Јанкове клисуре.* (215); *Сеоску кућу не може задесити грђа несрећа него кад остане без мушке главе.* (215); *Многа удовица жалила је и прежалила свога домаћина.* (215).

Глишић у приповеци користи ефектне епитете: „отресита и вредна жена“; „хладни север“; „бели ветар“; „високе букве“; „лепа шарена торбичица“; „красна браздица“.

У *Првој бразди* појављује се честа употреба речца и узвика, како би се нагласила, али и дошла до изражаја емотивна стања ликова. *Ене-де!*; *Е?*; *Е!*; *О*; *Ех*; *Гле, гле!*; *Хеј!*; *Аја!*; *Ене-де!* *Зар и ти дође!* – одговори Душанка готово као и збуњена. (218); *Е? А где је он?* (219); *Е!*

– чисто ускликну Миона. (219); *О, бог ми га обрадовао!* (219); *Ех, баш ти не ваља посао што ми одмах не каза!* (219); *Гле, гле! Како је то красна браздица, па како је дубока! ... О, мене луде!* (219); *Е, гле ти Душанке! Спремила ти и чутурицу вина. Маторка моја!* (220); *Е, гле ти њега! Баш оре као маторац!* (220); *О, родиће, сине! ... мора родити!* (220); *Те како сам срећна! Море, имам ја сина! Имам домаћина, хеј! Неће мени више пословати туђе руке ... Аја!* (221); *О, та и моја ће кућа пропевати!* (221).

У приповеци запажамо велику употребу малих фолклорних форми у облику пословица, изрека и у обичај узетих речи, као што су: *хлеб и со; слепа код очију; као петлић опскакује, Сачувај, боже!; ако бог да!; ако бог да здравља.*

Наставник указује да приповетка има свој ритам, који се најбоље осети при одређеном читању и супротставља сваком другом ритму, а расподела ритмичког ефекта је веома разноврсна. Наставник поставља истраживачке задатке, који ученике упућују да на правилан начин сагледају ритам и темпо ове приповетке. *На колико је делова писац поделио ову приповетку? Уочи све делове, као и разлику у ритму између њих. Која је улога дијалога у појединим деловима приповетке?*

Писац је целу приповетку и визуелно рашчланио на четири дела неједнаке дужине. Први део приповетке је у темпу епског приповедања, у коме нам писац на себи својствен начин описује главну јунакињу удовицу Миону. Ритам је променљивог интензитета, јер се наизменично смењују његово убрзање и успоравање. У овом делу приповетке почиње и сама радња приповетке, па увођењем главне јунакиње долази и до наглог убрзавања ритма. Нагло убрзавање ритма приметно је у дијалозима, које води Миона са девером Јеленком. Дијалози су различитог темпа, јер ликови праве паузе између реченица, као да размишљају шта ће рећи и на који начин ће наставити дијалог. У дијалозима се одражава тензија, која је посебно наглашена када девер Јеленко од снаје захтева да са својом децом напусти кућу у којој је живела са супругом Сибином, који је погинуо, и да се пресели у деверову кућу. Дијалог се у почетку одвијао уобичајеним ритмичким током, да би се он изменио у својој завршници.

„– Зашто ме, снахо, не послушаш? Што не пређеш у нашу кућу? Видиш ли, јадна не била, да не можеш изићи на крај с том дечицом! . . . Куд ћеш, јаднице, пре? Да имаш сто руку, опет не би могла тако сама стићи да све урадиш . . . Што не дођеш барем док ти дечица стану на снагу? . . .

– Не могу, дешо! – одговорила би му Миона уздахнувши.

– Ама што не можеш, снахо? У нашој кући било би ти и лакше и рахатније . . .

– Како бих ја, болан дешо, могла угасити ово огњиште, где су се ова сирочад први пут ватре огрејала! . . . Шта бих рекла после својој деци, кад би ме запитала ... Сачувај, боже! . . . Никад, дешо, никад! . . .“ (Глишић 1961: 216)

У овом дијалогу можемо уочити да је Миона емотивно везана за кућу и огњиште, због чега не жели да их напусти, па бираним речима и учтивим тоном, покушава да одговори девера Јеленка од његове брижне замисли. Глишић овим дијалогом илуструје кулминацију ритма и свака изговорена реч је посебно ритмички обликована, јер је Миона одлучна да са својом децом остане на свом огњишту, очува породично име и дух породичне заједнице, иако је свесна да је очекују велике тешкоће и препреке у таквом животу, приликом одрастања деце и вођења сеоског домаћинства.

У другом делу приповетке ритам је спорији, јер Глишић приповеда о Миониној свакодневици, борби да очува кућу, летину и децу узведе на прави пут. Трећи део приповетке има незнатно бржи ритам, у коме се приказује промена у Мионином животу, јер је старији син преузео део мајчиних обавеза и кренуо на њиву, чиме је пријатно изненадио Миону. У четвртном делу приповетке радосна Миона одлази на њиву, како би сину однела ручак, који је за њега припремила сестра Душанка, где је он направио своју прву бразду. Миона је изузетно поносна на своју децу, јер их је извела на прави пут и направила од њих вредне, радне и честите људе, који су се на адекватан начин захвалили својој пожртвованој мајци. Врхунац ове приповетке огледа се у Мионином монологу на самом крају.

„Обузе је нека чудна радост. И плаче јој се – и смеје јој се. Не зна ни сама зашто! . . . Мало, па тек прозбори онако сама: ,Та ред је једном да и мене бог обрадује! . . . И зар ја нисам срећна? Ко то каже! . . . Те како сам срећна! Море, имам ја сина! Имам домаћина, хеј! . . . Неће мени више пословати туђе руке . . . Аја! . . . Нема нико оваког детића. Ено га оре! . . . Не може боље ни Јеленко! . . . Момак је то! . . . Још годину, две, па ћу га и оженити – ако бог да! О, та и моја ће кућа пропевати! . . .“ (Глишић 1961: 221)

Други слој у феноменолошком приступу књижевном делу је слој значења. У приповеци Прва бразда основни носилац значења је реч, а продирањем до њене суштине, открива се њено значење.

Речи су елементи језика и увек нам нешто саопштавају, тако да сазнање о нечему делимо са другима. Значења речи су елементи реченица и њихова значења се мењају заједно са смислом реченица. Феноменолошке анализе значења стално трагање на релацији реч и њено значење. Феноменологија у својој анализи посветила се како значењу имена, тако и значењу речи као што су *и*, *или*, *је* и анализи реченица и њених широк језичких повезаности. Ингарден говорећи о феноменолошкој анализи имена указује на одређене елементе садржане у именима као што су: фактор интенционалне усмерености, материјални садржај, формални садржај, моменат егзистенцијалне карактеризације и моменат егзистенцијалне позиције. Сви ови моменти садржани су у истом гласовном облику неке речи.

Наставник у оквиру другог слоја феноменолошког приступа приповеци, слоја значења, упућује ученике да уоче и издвоје примере речи, које се појављују у истом гласовном облику, али са различитим значењем.

У приповеци *Прва бразда реч кућа* појављује се у истом гласовном облику, али у различитим значењима. *Кућа* представља место на коме је Миона живела са покојним супругом. *Кућа* је дом, у коме је Миона родила и подигла своју децу. Миона не жели да напусти своју *кућу* и да се пресели у деворову *кућу*. Из овога закључујемо да реч *кућа* има различита значења у свим наведеним примерима, иако је задржала исти гласовни облик.

У приповеци постоји мноштво дијалога и монолога из чијих речи можемо запазити посебна значења, јер унутрашњи живот једног бића можемо открити само путем дијалога и монолога. У дијалозима је присутна тензија, која варира и појачава се, напетост се одражава паузама у говору, у напетом ћутању и односу ћутања и говора. У дијалозима се откривају људи, препознају њихове психолошке особине, као и односи међу људима у свакодневном животу.

Наставник предочава ученицима важност дијалога и монолога у карактеризацији ликова и откривања њихових психолошких особина у приповеци. *Уочи у дијалозима неколико карактерних особина главне јунакиње.*

Миона је у дијалозима са девером Јеленком приказана као одлучна, пожртвована, храбра и непоколебљива у својим одлукама, док је у дијалозима са својом децом показивала љубав и бригу према њима током школовања и одрастања. Посебно треба истаћи Мионин монолог на крају приповетке, где је она испољила понос, због тога

што су јој деца за сав њен уложен труд и савладане тешкоће као са-мохране мајке, узвратила тако што су израсла у радне и вредне људе. Глишић нам у дијалозима и монолозима указује на карактер Мионе, у којем су истакнуте њене моралне вредности као мајке, љубав пре-ма деци, али и наглашене особине патријархалне жене тога доба у сеоској средини, која испољава поштовање према дому у који је до-шла и фамилији покојног супруга.

Наставник указује на чињеницу да сви писци имају свој особен стил, по коме се препознају њихова књижевна дела као оригинална и аутентична. *На основу прочитане приповетке издвојте доминант-не одлике Глишићевог стила.*

Феноменолошком анализом стила, којим је писана ова припо-ветка долазимо до закључка да је он специфичан, јер садржи мношт-во дијалогских ситуација, али и упечатљиве монологе, које сачињавају говорни изрази, пословице, изреке и у обичај узете речи. Све ово нам указује на велики естетски значај, јер мале фолклорне форме су пуне мудрости и вековима таложеног народног животног искуства, што у нама изазива високе естетске вредности. Стил ове приповетке је посебно обојен народним казивањем, сеоском терминологијом и фразеологијом, као и одговарајућом синтаксом, што све доприноси изразитој реалистичности ликова и сцена описаних у делу. Стил је ре-алистичан, обогаћен примесима локалног говора становништва, али и архаизмима, које Глишић употребљава у дијалозима својих јунака, како у припреми тих дијалога, тако и при опису јунака и саме радње. Особеност Глишићевог стила огледа се у увођењу народног говора. Говор јунака у приповеци одликују кратке и испрекидане реченице, у којима се више наговештава смисао, него што се вербално исказује. Приповедање је живописно и упечатљиво, испреплетано концизним, елиптичним реченицама, којима се наглашава динамика радње.

Трећи слој у феноменолошкој анализи приповетке је слој при-казаних предмета, тако да се у приповеци *Прва бразда* наша пажња усмерава на предметни слој, на ликове, на ствари, на збивања опи-сана у тој приповеци, јер то су управо они предмети, који се консти-туишу у нашој свести, као резултат значења, која се формирају унутар језичког слоја. Феноменолошки испитати, значи испитати дати пред-мет као пишеву интенционалну творевину, у њој логичној пројекцији и пратити како се она конституише у нашој свести.

Наставник предочава ученицима, да је трећи слој феномено-лошке анализе слој приказаних предмета и усмерава њихову пажњу

на предметни слој, на ликове, на ствари, на збивања описана у овој приповеци и на начин на који се ти предмети конституишу у нашој свести. *Издвојте један особен лик из текста приповетке и начин на који се он ближе одређује у нашој свести.*

Док ученици читају приповетку њихова пажња се усмерава на лик Јеленка, Миониног девера, који се први пут у приповетки појављује у Миониној кући, после смрти свог старијег брата Сибина, како би помогао Миони у тешким сеоским пословима. „Највише је помагао Миони млађи брат Сибинов, Јеленко.“ (Глишић 1961: 216)

Из овог податка о њему ништа не можемо закључити, сем чињенице да је он Мионин девер, тако да овај лик још увек није одређен у нашој свести, али се зато у даљем приповедању ближе одређују његове карактерне особине. „Што не пређеш у нашу кућу? ... Да имаш сто руку, опет не би могла тако сама стићи да све урадиш ... Јеленко само слегне раменима, па зајми рало и волове, те оде на њиву да узоре Миони колико јој треба за усев.“ (Глишић 1961: 216) Писац нам овде показује да је Јеленко добар и брижан човек, као и вредан и радан домаћин. Он није сагласан са Мионином одлуком да не дође у његову кућу, где би њој било много лакше, али поштује њену одлуку да настави да живи на свом огњишту. Он је увек спреман да јој помогне у тешким пољским радовима, како би јој што више олакшао ионако тежак живот. Свако појединачно значење из овог цитата има своју незаменљиву вредност у изградњи и откривању особина овог лика.

Јеленко је критиковао Миону, због чињенице да је синове послала на школовање, иако је самохрана мајка, што је у то време било изузетно скупо, па и многе имућне, добростојеће породице то нису могле да учине.

Наставник указује ученицима на важност просторне и временске перспективе у приповеци. *Уочите просторне одреднице присутне у тексту приповетке. На који се начин одређује време догађаја описаних у приповетки.*

Даљом феноменолошком анализом приповетке долазимо до отварања у пуној мери проблема перспективе, како просторне и временске, тако и приповедања уопште. Приповедач нам у првој глави говори о сеоској средини (село Велика Врбница), у којој се одиграва радња ове приповетке, што сачињава њену просторну окосницу. Писац је временску перспективу почетка приповетке одредио као време непосредно после Другог српско-турског рата, али и приказао године, које су уследиле са свим разорним последицама, које је рат проузро-

ковао. Приповетка *Прва бразда* временски је сачињена од фрагмената, од исечака обједињених у целину. Писац се током приповедања различито односи према ликовима.

Феноменологија нам указује да у приповетки ниједан од предмета није приказан у целости, да нам и не може бити приказан као такав, већ само у неким својим аспектима, визуелно или тонално. У одабирању тих аспеката садржана је велика вештина пишчева. У приповетки *Прва бразда* сви ликови (Миона, девер Јеленко, Огњан, Душанка, Сенадин и чича Јездимир) и сви остали предмети обичног опажања, као што су кућа, огњиште, њива, рало, торбица и чутурица и начин живота ликова по феноменологији су само схеме. Све су то предмети, који се конституишу у нашој свести док читамо ову приповетку. Слој предметности обухвата и односе међу ликовима, међу ликовима и стварима, све што израста из наговештаја о њиховим схватањима и њиховом начину живота.

Наставник указује на ликове и предмете приказане у тексту приповетке. *Запазите све психолошке особине ликова у овој приповетки. Опишите неколико предмета који се уочавају у тексту приповетке.*

Миона је удовица и самохрана мајка троје деце. Она је патријархално васпитана, чува успомену на покојног супруга Сибина и веома поштује његову родбину, која јој помаже у тешким сеоским пословима. Она је отресита и вредна, храбра и поносна жена са села. Миона је пожртвована мајка, брине о васпитању и образовању своје деце, јер жели да они израсту у савесне, поштене и вредне људе. Она је водила рачуна о деци, да увек буду здрава и весела, али и одевена као да су из најбољих и најимућнијих домаћинстава.

Огњан је Мионин старији син, који је имао само седам година, када му је погинуо отац. Мајка га је школовала, а он је у знак захвалности, када је напунио петнаест година, узорао своју прву бразду, како би јој помогао. Његова прва бразда је доказ да је способан да одмени мајку у тешким пословима и да постаје прави домаћин једног сеоског домаћинства.

Душанка је Мионина кћерка, која је имала пет година, када јој је отац настрадао. Она је стасала у лепо васпитану девојку, одмењујући мајку у свим пословима повезаним са домаћинством. Она је кувала ручак за породицу, али је умешна да направи и погачу. Душанка је делила судбину многих тадашњих девојчица, да иако је била бистра и висперна, није ишла у школу, јер су се у то време једино мушка деца школовала, док су се женска уз мајку подучавала ручним радовима и кућним пословима.

Сенадин је најмлађе дете у породици, Мионин други син. Он је био пастир, задужен за чување оваца, чиме је помагао својој породици. Он је кренуо у школу, чиме је испунио мајчин сан о томе, да јој деца буду школована, поред тога што су израстала у поштене, вредне и добре људе.

Чича Јездимир је стриц покојног Сибина. Он је често обилазио Миону и саветовао је, али и упућивао критике, што је послала сина у школу, а потребнији јој је код куће, због тешких сеоских послова. Чича Јездимир се на неки начин дивио Миони, њеној упорности, речитости и отреситости, па ју је уважавао као „Муж жена!“.

Мионина кућа је скромна сеоска кућа типична за тадашње време са огњиштем на коме је непрестано горела ватра и изнад кога се спремао ручак. У дворишту, поред куће налазиле су се две-три зградице, а иза куће је био воћњак.

Огњиште је место у кући, где се ложила ватра (огањ) на коме су се спремала јела и грејала вода за потребе домаћинства.

Њива је земљиште на коме су се сејале многобројне културе и пшеница, потребне за исхрану чланова домаћинства. За обраду њиве употребљавало се рало, које су вукли волови. Рало је пољопривредна справа, која је служила да се узору бразде, чиме се њива припремала за сетву.

Торбица је служила за ношење ручка на њиву, а представљала је и простирку на коју се постављало јело.

Чутура је дрвена пљосната посуда за воду, вино и ракију, која се носила раднику на њиви.

Из целокупне приповетке израста одређена предметност као општи квалитет, она идиличност која чини атмосферу приповедања. У току читања приповетке ми ову предметност, ликове, односе међу ликовима и простор, који су сви заједно уграђени у приповедање као основна интенција пишчева обједињујемо у целовиту слику и добијамо естетичку хармоничност дела.

Четврти слој у феноменолошком приступу приповетки је слој схематизованих аспеката, који нам указује да је књижевно дело схематска творевина, како у појединим предметима спољног опажања које приказује, тако и као предмет у целини. Предмети описани у њему дати су само у неким својим аспектима и садрже многе неодређености, а читалац ће те неодређености у својој свести на неки начин испуни-ти. На који начин читалац испуњава те неодређености у својој свести је главно питање које улази у подручје феноменолошког испитивања и феноменолошке анализе. Сваки читалац попуниће дату схему аспе-

ката, новим аспектима, које писац уопште није ни споменуо и није заправо, ни имао потребе да их спомене, јер је рачунао да ће уз помоћ својих датих аспеката, активирати друге аспекте у читаочевој свести.

Наставник указује ученицима да приповетка *Прва бразда* оживљава у нама, у нашој свести, када на пишчеве аспекте, на њихову неодређеност додамо своје аспекте по угледу на оно што се у нашој свести формирало током читања ове приповетке. Наставник објашњава ученицима да су сви предмети, ликови, њихови односи, кућа, огњиште, њива, рало, торбица и чутурица, који су приказани у приповетки, неодређени и недоречени; па их сами ученици требају допунити својим аспектима, који су се формирали у њиховој свести и на тај начин добијамо комплетну слику датог предмета.

Изаберите један лик или предмет, који ћете допунити својим аспектима формираним у вашој свести, док сте читали текст приповетке.

Мионин лик као удовице и самохране мајке остварен је кроз дијалоге и монологи, у којима откривамо делиће, који ће нам помоћи, да склопимо мозаик овог лика. Миона је млада остала удовица, са нејаком децом, која је својом упорношћу, одлучношћу и пожртвованошћу задржала и одржала кућу и домаћинство, упркос многобројним препрекама и тешкоћама. Она је својом љубављу и брижношћу, васпитала и одгајила своју децу, која су постала вредни и радни људи, увек спремни да помогну својој мајци у сеоским пословима и у домаћинству.

Мионова кућа је скромна сеоска кућа. У њеној унутрашњости доминира огњиште, које је у сеоском домаћинству имало функцију грејања просторије и кувања ручка. Поред куће се налазио воћњак са многобројним воћкама потребним за исхрану укућана. У дворишту су се налазиле помоћне зграде, које су имале функцију, да се у њима складишти летина и бораве домаће животиње.

Феноменолошком анализом приступили смо обради приповетке кроз слојеве, које је дефинисао Роман Ингарден, који сачињавају естетски предмет, а хармонија слојева у свести читаоца је конституисала естетски предмет. Феноменолошким приступом у испитивању Ингарденовог четвртог слоја уведен је читалац као историјска димензија.

Феноменолошком анализом извршили смо конкретизацију приповетке *Прва бразда*. Сви ови хетерогени слојеви, слој звучача, слој значења, слој приказаних предмета и слој схематизованих аспеката, пружају нам свеобухватну слику о овој приповеци. У полифонији хетерогених слојева изражена је структура приповетке и њена јединственост.

Извори и литература

- Глишић, Ђ. Милован. *Одабрана дела*. Нови Сад, Београд: Матица српска, Српска књижевна задруга, 1961. Штампано.
- Кашић, Јован. „ФРАЗЕОЛОГИЈА У ДЕЛУ МИЛОВАНА ГЛИШИЋА“. Велибор Берко Савић (ур.). *Милован Ђ. Глишић: СПОМЕНИЦА о 150-годишњици рођења*. Ваљево: Ваљевска штампарија, 1997. 217-222. Штампано.
- Константиновић, Зоран. *Феноменолошки приступ књижевном делу*. Београд: Просвета, 1969. Штампано.
- Савић, Велибор Берко. *Милован Ђ. Глишић: СПОМЕНИЦА о 150-годишњици рођења*. Ваљево: Ваљевска штампарија, 1997. Штампано.
- Стојановић, Драган. *Феноменологија и вишезначност књижевног дела*, Ингарденова теорија опализације. Београд: Службени гласник, 2011. Штампано.
- Хусерл, Едмунд. *Предавања о феноменологији унутрашње временске свијести*. Сремски Карловци, Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2004. Штампано.
- Bužinjska, Ana i Mihal Pavel Markovski. *Književne teorije XX veka*. Beograd: Službeni glasnik, 2009. Štampano.
- Lešić, Zdenko. *Teorija književnosti*. Beograd: Službeni glasnik, 2008. Štampano.

Marija Šljukić

University of Belgrade
Faculty of Philology

PHENOMENOLOGICAL APPROACH TO A STORY BY MILOVAN GLIŠIĆ *FIRST FURROW*

Summary

The paper presents a phenomenological approach to a story by Milovan Glišić *First furrow*. When teaching unit, story *First furrow* at the time of next phenomenological methods (expert), will be applied analysis and synthesis (logical methods), as well as dialogue and text (intelligence methods). Teaching unit is accessed by combining the creative method in an original and functional way. The aim of this work is to familiarize students with the most important features realistic stories, as well as being viewed in all its relevant details and aspects. In processing the story *First furrow* for clarity of analysis starts from Ingarden division into layers: a layer of sounding, meaning layer, layer the objects and layer schematic aspects, and in the end the layers together in a unified whole. Phenomenological analysis of the stories is determined that the short story as an art object in its essence multilayered creations which owns lofty aesthetic value.